

**УНИВЕРСИТЕТ НА НАЦИОНАЛНО И СВЕТОВНО СТОПАНСТВО
ФАКУЛТЕТ „МЕЖДУНАРОДНА ИКОНОМИКА И ПОЛТИКА“
КАТЕДРА „ПОЛИТОЛОГИЯ“**

Милена Веселинова Лафчиева

**БЪЛГАРСКАТА ПАТРИОТИЧНА ЕМИГРАЦИЯ В СЕВЕРНА АМЕРИКА
ИДЕОЛОГИЯ И ПРАКТИТИЧЕСКА ДЕЙНОСТ
/1944-1950Г./**

А В Т О Р Е Ф Е Р А Т

на дисертационен труд за присъждане на
образователната и научна степен „доктор“,
по научната специалност „Политология“

НАУЧЕН РЪКОВОДИТЕЛ
Проф. д. ист. н. ТРЕНДАФИЛ МИТЕВ

С О Ф И Я
2019г.

Дисертационният труд е обсъден и предложен за защита от катедра „Политология“ при Университета за национално и световно стопанство – София на 18 ноември 2019г. Дисертацията е разработена в общ обем от 289 страници, в т.ч. основен текст – 257 страници, използвана литература 148 информационни източника на кирилица и латиница.

Защитата на дисертационния труд ще се състои на открито заседание на научното жури на 19 февруари 2020г. в зала Научни съвети (2023А) на УНСС, София. Материалите по защитата са на разположение на интересующите се в сектор „Научни съвети и конкурси“ и на интернет страницата на УНСС.

С Ъ Д Ъ Р Ж А Н И Е

У В О Д.....4

ГЛАВА ПЪРВА: ФОРМИРАНЕ И ИЗЯВИ НА БЪЛГАРСКИЯ ЕМИГРАНТСКИ ПАТРИОТИЧЕН ФРОНТ В НОВИЯ СВЯТ.

1. Демографските процеси в съдбата на българите и появата на патриотичната емиграция в новия свят като самостоятелен политически фактор.....17

2. Поява и утвърждаване на патриотичните политически организации сред българската емиграция в Северна Америка.....36

3. Доразработване на политическия проект „Свободна и независима Македония“ за разрешаването на българския национален проблем на Балканите.....50

Изводи.....69

ГЛАВА ВТОРА: ВТОРОТО ПОЛИТИЧЕСКО НАСТЪПЛЕНИЕ НА ПРОБЪЛГАРСКИЯ ФАКТОР В СЕВЕРНА АМЕРИКА

1. Предложенията на МПО до Парижката мирна конференция след Втората световна война.....71

2. Изграждане и дейност на новата организация - „Американо-българската добросъседска лига” в САЩ. 102

Изводи.....127

ГЛАВА ТРЕТА: ВЪТРЕШНОБАЛКАНСКИТЕ АСПЕКТИ НА МАКЕДОНСКИЯ ВЪПРОС ПРЕЗ ВТОРАТА ПОЛОВИНА НА 40-ТЕ ГОДИНИ И ПОЛИТИКАТА НА БЪЛГАРСКИТЕ ПАТРИОТИ ЗАД ОКЕАНА

1. Отношението на изселниците от Македония към политическите промени в Повардарието под диктовката на ЮКП.....130

2. Родолюбивата емиграция и лъкатушенията на официална София по македонския въпрос между 1944 и 1949 година.....170

3. Гражданската война в Гърция и българската патриотична емиграция в Америка.....211

Изводи.....252

З А К Л Ю Ч Е Н И Е.....257

ИЗПОЛЗВАНА ЛИТЕРАТУРА 269

Актуалност на темата

Проблематиката свързана с идеологията и практическата дейност на българската патриотична емиграция в Северна Америка, през периода от завършването на Втората световна война до края на 40-те години на XX век, не е изследван цялостно в политическата и историческа наука. Основната тема в тази област на политическото познание е свързана с програмните възгледи и борбата водена от българските - изселници в САЩ и Канада, срещу политиката на Югославската комунистическа партия /ЮКП/ във Федеративна република Македония, на гръцките националисти в Егейския дял на областта, както и по отношение на грешките, допускани от БРП/к/ по националния въпрос, след Втората световна война. Това обстоятелство прави настоящата тема актуална и значима, защото онова което се случва с българите тогава, до ден днешен тежи /и ще продължава да пречи/ на политиката свързана с ефективната защита на българските национални интереси. Нейното изследване позволява да се разкрие една практически непозната политическа идеология и конкретна практическа дейност, с помощта на които българската патриотична емиграция в Америка се противопоставя решително, срещу първия опит в световната история, да се създаде с декрет една „нова нация” – „македонската”. И то изцяло на антибългарска основа.

През последния четвърт век „македонизмът” се наложи вече и като самостоятелен, държавно-творен фактор в република „Северна Македония”. Неговите идеологически представители полагат системни усилия, за да доказват наличието на някакви „исторически корени и логика” в процесите, свързани с налагането на „неомакедонизацията” в основното творение на тази политическа доктрина - новата ”македонска нация”. В това усилието, да се отстоява наличието на някакъв „класически македонски единитет” се присвоява българската културна и политическа традиция. Това се прави по много начини: фалшифицират се текстовете от историческите документи; прави се ненаучна интерпретация на миналото; провежда се открито репресивна политика, срещу всеки /дори днес/, който афишира своята българска национална идентичност в Република „Северна Македония”.

Злоупотребява се дори и с политическите програми и практическата дейност на българската емиграция в новия свят, след Втората световна война. Доказателство за това е книгата на д-р Иван Катарчиев, от Македонската академия на науките в Скопие - „Македонската политичка емиграция по Втората светска война” /Скопие, 1994г./ Оригиналните документални източници, свързани с идеологията и реализираната политическа дейност на българската родолюбива емиграция в Северна Америка обаче,

са пълно опровержение на неомакедонистките теоретични построения. Така че разкриването на истината за борбата на българските патриоти зад океана по българския национален въпрос, реализирана през втората половина на 40-те години, оборва съществуващите злоупотреби с истината по темата на настоящата дисертация. На тази основа ще се създаде по-добра база с аргументи, за последователна защита на истината, свързана със съдбата на българите, тяхното национално самосъзнание и културна идентичност в Македония

Актуалността на изследваната тук тематика се увеличава още повече, ако се вземат предвид и две допълнителни, но много важни обстоятелства. Едното е свързано с факта, че болшинството от българите членуващи в редовете на най-активната българска родолюбива организация в Северна Америка, през изследвания период – „Македонската политическа организация в САЩ, Канада и Австралия” /МПО/ например, са родени и израснали във Вардарския и Егейския дял на Македония. Преди да емигрират за Америка, болшинството от тези хора никога не са били в свободна България. Те не са завършили там училища или университет, не са служили и в редовете на българската армия. Някои нямат дори близки и роднини в свободната българска държава. И въпреки всичко, както ще стане ясно от настоящото изследване, тези българи притежават ясно национално самосъзнание. Благодарение на него те се противопоставят решително, срещу реализацията на политиката на ЮКП, свързана със създаването на новата „македонска нация” през втората половина на 40-те години на XX век. Осъждат антибългарския геноцид по това време в Егейския дял на областта и критикуват безкомпромисно грешките, допуснати от БРП/к/ в Пиринска Македония от 1944 до 1948 година.

Второто допълнително обстоятелство, което прави изследваната тук проблематика актуална и значима за България е, че българската патриотична емиграция от Македония реализира своя правилен политически курс от Америка, без каквато и да било политическа или материална подкрепа /дори без внушения/ от страна на правителствата в София. Нещо повече – българските патриоти в Америка се борят активно дори и срещу капитулантската политика на БРП/к/ по националния въпрос, между 1944 и 1948 година. Така че задълбоченото изследване на проблематиката свързана с темата на настоящата дисертация, позволява да се добие голямо количество нов и изключително важен информационен ресурс. С него могат да се защитават националните интереси на нашия народ – днес и в перспектива. Особено, когато в близко време, република „Северна Македония” влезе в НАТО и ЕС. Тогава в Брюксел

ще започне свободно и официално разпространение на македонистката доктрина, свързана с българското политическо наследство. Подобна перспектива е сигурна, защото управляващите в Северна Македония през последния четвърт век, не са отстъпили от коминтерновската теза, че дори и в Пиринския дял на Македония, не живеят българи, а „македонци“. Факт, който крие много неизвестни за нашия народ и държава в бъдеще. Особено ако се вземе предвид демографска криза в България и очертаващите се на нейна основа, нерадостни перспективи за държавата. Сериозен песимизъм навява и текстът на половинчатия и много компромисен „Договор за приятелство между Република България и Република Македония“, подписан на 2 август 2017 година. С този документ българското правителство не създаде надеждни механизми за да защити фундаментални интереси на нашата нация. Един дефект, който със сигурност също ще се използва в бъдеще от управляващите в Скопие. Защото от няколко месеца държавата им се нарича вече „Северна Македония“ – зона, в която попада и Пиринският дял на областта. Нещо, което Гърция не допусна, чрез договора подписан в Преспа със Северна Македония.

Обект на дисертационното изследване е идеологията и национално отговорната практическа политика провеждана от българското родолюбиво, емигрантско движение в Северна Америка. Главно усилията, положени през втората половина на 40-те години на XX век, да се защитят националните интереси на народа, в „старата родина“ на изселниците. Тогава когато българската национална проблематика навлиза в съдбоносна фаза от своето развитие - и в трите дяла на Македония.

Предмет на научното изследване са конкретните частно научни въпроси свързани с организационното състояние; същността и спецификите на отделните политически програми; различните стратегии и не еднаквите тактики, използвани в практическата дейност, от основните български патриотични организации в Северна Америка през изследвания период – „Македонската политическа организация в САЩ, Канада и Австралия“ - /МПО/ и „Американско Българската Добросъседска Лига“ /АБДЛ/.

Задачите, които са поставени за разрешаване могат да се систематизират в следната последователност:

- В какво организационно състояние се намира МПО и как патриотичната структура се подготвя, по време и непосредствено след Втората световна война, за да се ангажира със следвоенните политически процеси, които протичат на Балканите. На тази основа: кой, кога и с какви аргументи разработва новата политическа програма

/идеологията/ на тази част от организираната българска патриотична емиграция в Северна Америка, за създаването на една „свободна и независима Македония“, разбрана като втора държава на българите, на Балканския полуостров.

- Как възниква и каква стратегия използва АБДЛ в усилията си да неутрализира агресивната пропаганда на влиятелната гръцка емиграция в Съединените щати, за да се облекчи възможността за защита на българските национални интереси през следвоенния период.

- Защо и до кога емиграцията очаква България да работи активно, за разрешаването на национално обединителния проблем след войната? От кой момент и какви обстоятелства, свързани с политиката на Й. Б. Тито и ЮКП налагат, възприемането на открито критичната емигрантска политика, спрямо капитулацията на БРП/к/ по македонския въпрос, между 1944 и 1948 година?

- Какви са основните тенденции в борбата на МПО за защита на българите в Егейска Македония, по време на Гражданската война, избухнала в Гърция, през втората половина на 40-те години на ХХ век?

- В какво се изразява теоретичните приноси на Иван Михайлов за цялостното доразвитие на политическата доктрина - „Свободна и независима Македония“, във варианта „Македония – Швейцария на Балканите“. След реализацията на курса наложен от Й.Б.Тито за създаването на македонската нация в НРМ.

При разрешаването на тези конкретни изследователски задачи, авторът на дисертационното изследване си поставя за **докторска цел**: да създаде ново научно знание, което да разкрива цялостно, правилната и много активна идейно теоретична и практическа политическа дейност, реализирана от българската патриотична емиграция в Северна Америка, за защита на българските национални интереси на Балканите. Така да се създаде нова база от безспорни данни, за активно противодействие срещу манипулациите на неомакедонистката пропаганда, свързани със създаването чрез декрет на новата „македонска нация“. И особено срещу нейните многостранни проявления днес, в сферата на политиката, историята, и културата.

Основната теза на дисертационния труд се състои в това, че политиката реализирана от българската патриотична емиграция в Америка, за защита на националните интереси на нашия народ, през втората половина на 40-те години на ХХ век, е уникално явление в борбите на българския народ, за национално обединение. Тази отломка от националното ни тяло в Съединените щати и Канада защитава сама националните интереси на нашия народ, от 8 000 километра дистанция. Без каквото и да

е съдействие и дори без знанието на официалната власт в София. Нещо повече – изследваната политика е реализирана при условията на стартиращата „Студена война”. Времето, през което свободната връзка между емиграцията и България е силно ограничена. Отгоре на всичко патриотичната емиграция в Америка не споделя идеологията и политиката на балканските комунистически партии по македонския въпрос, реализирана през втората половина на 40-те години на XX век. Следователно, не съществуват абсолютно никакви основания да се твърди, че правилната политика на българските родолюбиви общности в Северна Америка, в защита на българщината, е била „внушавана”, „стимулирана” или „спонсорирана”, по какъвто и да било начин, от правителството на свободната българска държава. Тази емигрантска политика изразява естествените разбирания на емиграцията, свързани с обективната историческа истина, за това какво представлява славянското население в Македония.

В хода на научното дирене на проверка ще бъдат подложени две основни **изследователски хипотези:**

1. Може ли да се твърди, че българската патриотична емиграция в Северна Америка пренася в новия свят политическата идеология и програмните цели на българското национално освободително движение, от края на XIX и началото на XX век. И дали са налице нови – теоретични приноси в това направление, реализирани от нейна страна. А ако те съществуват, в какво се изразяват?

2. Възможно ли е, на базата на изследваната конкретна фактология, да се формулира нова научна представа, за съществуването през изследвания период на един „западен – емигрантски патриотичен фронт”, за защита на българския народ. Той олицетворява ли се от идеологията и дейността на българското емигрантско патриотично движение в новия свят? И ако да, то оправдано ли е, ние – съвременните българи, да знаем за него все още твърде малко? Съответно, опитът и традициите на този самостоятелен политически фактор в новата българска история, могат ли да обогатят / и конкретно с какво/ съвременната политика на Р. България, за защита на националния интерес? Особено при очертаващата се перспектива, след подписването на договора за „приятелство” със Северна Македония, от 2 август 2017 г., официална София да negliжира фундаментални проблеми, свързани с цивилизационните основи на българската нация.

Методическа основа на изследователския процес:

- В хода на настоящото научно изследване на първо място са спазени задължителните, класически стартови принципи на всеки научен анализ в политиката:

това са принципите на **конкретността, последователността, обективността и всеостранността** на изложението.

- Тъй като дисертацията е в тематичното поле на дисциплината „История и теория на българския политически живот” активно се използва **историческият подход** на изложение. С негова помощ е анализирана огромно количество новооткрита и все още не използвана в науката документална информация. Данните почерпени от първоизточниците са вградени в едно логично надградено изложение. Така беше събрана огромната нова фактология, която позволява да се възстанови скелета на един реален, но практически непознат ни политически процес. Този, в който участва българската патриотична емиграция през изследвания период.

- При анализа на реализираните, различни политически тактики от политическите фактори на онова време, полезна роля изигра **сравнителния метод**.

- **Индуктивният и дедуктивният методи** на анализ позволиха да се намерят както общите опорни точки, така също и различията в изследваните многообразни политически идеи и практически явления.

- С помощта на **контент анализът** беше извлечена ценна информация от текстовете на голямо количество конкретни доклади, изложения и меморандуми на българската патриотична общност, изпращани до различни политически институции.

- **Политологичният теоретичен анализ** позволи да се обобщят и оценят обществено значимите ценности, заложили в новите политическите идеи, съдържащи се в програмните проектите, разработени от емиграцията. Главно във връзка с възможността да се създаде „свободна Македония” и „Македония – Швейцария на Балканите”. Но само като втора държава на българите в Югоизточна Европа.

- **Логическият подход**, характерен за теоретичното изложение на анализирания научна проблематика, съдейства за установяване на последователността в преходите и взаимовръзките между дейностите на емиграцията, през различните фази на реалната политика.

- Тъй като някои ценни информационни първоизточници не бяха съхранени в цялостния си първоначален вид, /или имаше неясноти около авторството им/, широко се използваха и възможностите, които предлага методът на **херменевтиката**. С негова помощ се установяваше авторство на документите, тяхната датировка, място на издаване и др.

При разработването на дисертационния труд по необходимост се наложиха някои **ограничения в изследователското поле**.

Най-напред, първото ограничение, което сме си поставили произтича от времевия период, защото втората половина на 40-те години на XX век, са един не голям като продължителност от време, но ясно обособен самостоятелен период, в цялостното развитие на българския национален проблем. При него се наблюдават ясно начало и край, изключителен динамизъм в процесите и трайност на крайните резултати от реализираните политики, в тази част на Югоизточна Европа. Обстоятелства, които позволяват темата да се превърне в самостоятелен обект за научно изследване.

- По вече посочените по-горе причини, за настоящия труд не представляват интерес абсолютно всички демографски процеси, които протичат в света през новото време. Един максималистичен ангажимент в това направление, би излязъл извън конкретната цел на нашето изследване. Защото авторът на тази дисертация не проучва демографските движения в света изобщо. Неговата цел е: да се възстанови истината около появата, организационното сглобяване и реализирането на политиката на българската патриотична емиграция в Северна Америка, през втората половина на 40-те години на XX век.

- Не се занимаваме конкретно и с идеологията и практическата дейност на такива стари, български емигрантски организации като: „Българският социалистически работнически съюз в Америка” /БСРСА/ и „Българо-македонския народен фронт” /БМНС/ в САЩ и Канада. Първата организация не ни интересува, защото както ще стане ясно по-долу, тя робува на една абстрактна политическа дейност, която не е свързана с националните интереси на българския народ. А втората организация – БМНС не изследваме, тъй като неговото ръководство възприема и разпространява през изследвания период, антибългарската политическа доктрина на Коминтерна в Москва, за наличието на някаква самостоятелна „македонска нация”, която нямала нищо общо с българите.

- Не беше изследвана също така подробно дейността на духовенството от „Българската православна епархия в Америка”. Църковната организация на българите в новия свят е патриотична, но културна, а не политическа институция. Поради това, като цяло нейното ръководство избягва да се занимава с текущата политика. По този начин не се допускат удари, от страна на американските власти, които са възможни често. Главно, заради различните позиции на България и САЩ в международния живот през изследвания период. Изключение е направено главно върху установеното единодействие между ЦК на МПО и главата на Българската православна епархия в Америка – епископ Андрей Велички. През 1947г. тези два фактора налагат тактиката за

„самоуправление“ на епархията във вътрешния си живот. По този начин е ограничена възможността за намеса от страна на Св. Синод на БПЦ, „докато в София доминира политиката на безбожния комунизъм“.

- Не се изследва също така дейността на женските, младежките и детските културни и спортни организации, съществуващи сред българската емиграция в новия свят. Вярно е, че те също работят активно за съхраняването на българския език, народните традиции, фолклора и обичайте сред емиграцията. Активни участници са и в акциите по събирането на средства за подпомагане на българите в Македония, след Втората световна война. Като структури обаче, те не участват самостоятелно в текущия политически процес, задвижван от основните родолюбиви организации – МПО и АБДЛ.

В структурно отношение настоящото изследване се състои от увод, три глави, заключение и подробна справка за използваните информационни източници. В увода авторът разкрива възгледите си по основните методологически въпроси, които са свързани с професионалната реализация на научния ангажимент: Значимостта на разработваната тематика, обект и предмет на изследването, научни задачи и цел, тези, хипотези, ръководни принципи и методи, позволили да се разгърне настоящото научно изложение.

Първа глава ФОРМИРАНЕ И ИЗЯВИ НА БЪЛГАРСКИЯ ЕМИГРАНТСКИ ПАТРИОТИЧЕН ФРОНТ В НОВИЯ СВЯТ

Тази глава има теоретично постановъчен характер. В нейните рамки е изяснена авторската позиция, свързана с основния понятиен апарат, който е свързан с тематиката на настоящото изследване. Започва се с общ преглед на формите, в които се реализират демографските процеси, свързани с преместването на големи човешки маси и отделни хора в новото време. Акцентът обаче е поставен върху същностната характеристика на онези научни термини, които имат най-непосредствено отношение към изследваната тема: изселванията, преселенията, миграцията, емиграцията, имиграцията, диаспората, патриотичната емиграция, репатрацията и др. Така се внася яснота, при тяхното конкретно използване в хода на анализа. Изяснява се и организационното развитие и конкретното състояние, в което се намира основната българска, патриотична организация сред емиграцията – МПО в средата на XX век. За да може тя да поведе битката в защита на интересите на „старата си родина“, през втората половина на 40-те години века. Акцент е поставен върху идеологията на МПО. За пръв път в политическата наука се изяснява: кой, кога и с каква аргументация разработва в САЩ новия

политически проект, за възможността да се създаде една млада държава на Балканите, наречена „Свободна Македония”. На базата на своя естествен етнически, политически и духовен облик, тя да се превърне във „второ отечество на българи”. Главно поради провалената възможност да се постигне пълно национално обединение, след двете национални катастрофи от 1913 и 1919 г. Включително и заради положението на България след 1944 година като бивш съюзник на Хитлерова Германия.

Изводи, които са направени от тази Първа глава могат да бъдат систематизирани по следния начин:

1. Изнесената до тук научна информация показва, че през индустриалната епоха демографските движения в света придобиват нови темпове, посоки на развитие и обективни резултати. Подобрените средства за комуникация и неравномерното икономическо развитие на отделните зони в света, поражда за пръв път движение на безпрецедентни емиграционни потоци от стария свят /Европа и Азия/ по посока на новия свят /Америка и Австралия/.

2. След освобождението на България, през последната четвърт на XIX век, българите също се включват в тези нови междуконтинентални, демографски размествания. **Така е надмогнат до тогавашния балканско регионален характер на българското емигрантско тяло. За пръв път маса от българи се установяват трайно и в новия свят.** До Балканската война числеността им надхвърля 50 000 души. В структурно отношение, приблизително половината от този контингент съставляват българите – икономически емигранти от царството. А останалата половина – това са българите, които се изселват по политически причини от Вардарска и Егейска Македония. През 1912 година към 15 000 военно отчетни лица от България се завръщат в Родината, за да участват в освободителния поход срещу Османската империя. В резултат след войните македонските българи получават числен превес в средите на българската имигрантска общност в САЩ и Канада. На базата на ново създадени семейства, през междувоенния период числеността на българската диаспора в Северна Америка, към средата на XX век достига около 100 000 души.

3. Болшинството от тези хора имат ясно българско национално самосъзнание. Говорят и пишат на литературен български език. Черкуват се в българските православни черкви, изградени в САЩ и Канада. Децата им се учат на четмо и писмо от българските буквари, издавани в София и се възпитават в битовите традиции на българския народ. Поради това появата на сравнително малочислените политически движения, с утопични и космополитни идеи, олицетворявани от БСРС и Комунистическите групи, не

деформират патриотичното самосъзнание, на основната част от българската емигрантска общност. До средата на XX век тя успява да създаде няколко патриотични политически структури, най-активна от които се оказва МПО. Тя обединява към 75 % от българското емигрантско тяло зад океана.

4. При наличието на американската конституция, ръководството на тази българска патриотична, емигрантска структура възприема и използва предимно демократичните принципи на легалната политическа дейност. Тя не афишира открито идейните си връзки с ВМРО, но на практика пренася в Новия свят българското национално отговорно политическо мислене, ратуващо за окончателно освобождение и обединение на разпокъсания народ. Затова МПО фактически работи като „негласен партньор” на революционната организация действаща на Балканите, за защита интересите на българите, останали под чужда власт след 1878 и 1913 година. В резултат на системната и целенасочена дейност на МПО, към средата на XX век в Северна Америка на практика вече съществува едно не голямо, но много активно пробългарско политическо лоби. То ще разгърне своята действена политическа активност, през втората половина на 40-те години. Тогава когато в Югославия, България и Гърция се реализират най-съществените погрешни политики, по отношение националните интереси на българския народ.

5. Това е една впечатляваща политическа реалност, която ще остане като неоспоримо историческо доказателство за българския национален характер на славянското население в Македония. Защото македонските българи в новия свят първи ще отрекат публично новосъздадената доктрина на „неомакедонизма”. В това си качество те реално изпълняват ролята на един самостоятелен „западен патриотичен фронт“ за защита на българщината.

Втора глава   ВТОРОТО   ПОЛИТИЧЕСКО   НАСТЪПЛЕНИЕ   НА   ПРОБЪЛГАРСКИЯ   ФАКТОР   В   СЕВЕРНА   АМЕРИКА

Тук за пръв път е проучвана цялостно, практическата дейност на патриотичната емиграция в Северна Америка, за защита на българските национални интереси пред участниците в Парижката мирна конференция от 1945 до 1947г. Отделя се изключително внимание на появата и развитието на АБДЛ. Това е една кратко съществувала, предимно интелегентска българска емигрантска организация. Тя изнася основната идейна битка срещу масштабната пропаганда, реализирана от гръцката емиграция в Америка, обосноваваща план, за наказание на България след Втората

световна война. Още по-жестоко, в сравнение дори с последиците от Ньойския мирен договор от 1919 година.

Изводи, които са направени от тази Втора глава могат да бъдат систематизирани по следния начин:

1. През годините на Втората световна война правителството на цар Борис III повтаря грешките на цар Фердинанд и Васил Радославов. Българската държава, отново е в съюз с Германия. При очерталата се ясна възможност за трета национална катастрофа, след 1943 година МПО пристъпва към разработването на нова политическа доктрина за разрешаването на българския национален въпрос на Балканите. Тъй като болшинството от членската маса на тази патриотична организация са изселници от Вардарския и Егейския дял на Македония, в центъра на вниманието ѝ е поставен преди всичко „македонският въпрос“. Той се разглежда като ядро и най-важен аспект на българската национално обединителна проблематика, през втората половина на 40-те години на XX век. **По тази причина, в средите на МПО е доразработена българската национално обединителна политическа платформа, за необходимостта след войната на Балканите да се създаде една нова държава. Тя е наречена „Свободно и независима Македония“, която се разбира като втора държава доминирана от българите в Югоизточна Европа.**

2. В основата на новия политически проект е заложена солидна логика: при очерталата се възможност, България отново да бъде сред победените държави, емиграцията да настоява пред правителствата на великите сили македонският въпрос да се разреши, чрез обединението на трите, насилствено разпокъсани дяла на областта, в една свободна и независима държава. В резултат да се гарантира обединението на българския народ, да се внесе спокойствие в междудържавните отношения на Балканите и да се гарантира трайност на мира, в тази част на света. **Така българската патриотична емиграция в Северна Америка по същество доразвива и обогатява на нова основа, българската национално освободителна и обединителна идеология.**

3. През втората половина на 40-те години МПО полага огромни усилия, за да постави българския въпрос /в тази му интерпретация/ пред великите сили, които имат решаващ глас при следвоенното устройство на света. Постигнати са определени успехи, но като цяло обстановката не позволява, новият политически проект да се реализира на практика. Поради това дори МПО е принудена да маневрира, при неговата защита, съобразно развоя на миротворческите усилия на великите сили. В последна сметка реалностите наложени на Балканите, през втората половина на 40-те години, внасят

разочарование в средите на МПО, свързано с възможностите на нейната активна, патриотична дейност.

4. Успоредно с политиката, реализирана от българската патриотична организация, която обединява изселническата маса от Македония, активна дейност след Втората световна война разгръща и новосъздадената тогава „**Американо Българска добросъседска лига**“. За разлика от МПО Лигата пледира за справедливо разрешаване, освен на македонския и на Тракийския въпрос. Във връзка с защитата на своята политическа позиция АБДЛ поема главния ангажимент за разобличаване на фалшификациите, лансирани от страна на гръцкото националистическо лоби в Северна Америка. С помощта на безспорни научни аргументи, АБДЛ доказва, че основният източник за напрежението на Балканите в новото време, са агресивните, националистическите политики, провеждани от правителствата в Белград и Атина. Лигата настоява великите сили, с решаващ глас в следвоенното устройство на света да вземат пред вид този факт, и да въздадат справедливост, като позволят на всички българи да заживеят в една обединена и свободна родина. Техният глас обаче също остава „глас в пустиня“. Причините за това са много и сложно преплетени: правителството на ОФ в София не оказва никаква подкрепа на българските патриотични организации в Северна Америка; под натиска на Й.Б. Тито то дори реализира политиката за македонизация и на българите в Пиринския дял на Македония; а и великите сили вече са си поделили света, на свери за влияние. Така че справедливостта към българите тогава не е задача за практическо разрешение, специално пред правителствата на САЩ, Англия и Франция.

5. През втората половина на 40-те години, българските левичарски емигрантски организации в Северна Америка /БСРС и Българските комунистически групи/ проявяват пълната незаинтересованост по българската национална проблематика изобщо и в частност към македонския въпрос. Така че българската родолюбива емиграция в Северна Америка в средата на ХХ век, продължава да действа като самостоятелен, български патриотичен политически фронт на Запад. Тя обаче, не можеше вече, /както след края на Първата световна война/, да се извява като обединен и единомислещ политически фактор. Единното, емигрантско пробългарско лоби, формирано в Америка, през първата четвърт на ХХ век, по същество се разроява. Фрагментира се на идейна основа, поради което ефектът от неговата дейност, реално не можеше да окаже вече въздействие, дори само върху политиката на официален Вашингтон. Една възможност, каквато съществува след края на Първата световна война. През 1919 г., заради

спечелване симпатиите на американския президент Уилсън, държавният глава на САЩ оказва подкрепа на България по време на Парижката мирна конференция, за да се смекчат, /макар и малко/ тежестите, свързани поне с териториалните клаузи, записани в текста на Ньойския мирен договор от 27 ноември 1919г.

Трета глава ВЪТРЕШНОБАЛКАНСКИТЕ АСПЕКТИ НА МАКЕДОНСКИЯ ВЪПРОС ПРЕЗ ВТОРАТА ПОЛОВИНА НА 40-ТЕ ГОДИНИ И ПОЛИТИКАТА НА БЪЛГАРСКИТЕ ПАТРИОТИ ЗАД ОКЕАНА

Във третата глава се изследват политиките, реализирани от управляващите в Белград, София и Атина през втората половина на 40-те години по българския национален въпрос на Балканите. Във връзка с тях се разгръща най-мащабната, практическа политическа дейност на българската родолюбива емиграция в Северна Америка. В нейния ход тя предлага идейни алтернативи за намирането на най-печелившата формула за българската нация.

Акцентът е поставен върху самотната но впечатляваща идейно–теоретична и практическа политическа битка, проведена от българската патриотична емиграция в Северна Америка, за разобличаване на неомакедонисткия курс осъществен от ЮКП в НРМ. През 40-те години ЮКП е възприела постановката за съществуването на „отделна македонска нация“, разработена от Коминтерна, през първата половина на 30-те години. В края на 1933 година Балканският секретариат на световната комунистическа централа в Москва решава, на едно от следващите си заседания, да постави на специално разглеждане и „македонския въпрос“. Защото той се оценява като един от възможните поводи, за избухването на „нова империалистическа война“. На поляка Максимилиан Корвиц и на чеха Бохумир Шверал, /които впрочем нямат нищо общо с Балканите и Македония в частност/, е възложено да разработят проекта за резолюция, в който да се обоснове съществуването на отделна „македонска нация“. По този начин да се „неутрализира“ шовинистическата политика на балканските, буржоазни правителства. На 11 януари 1934 година документът е утвърден положително от Политическия секретариат на Коминтерна, а официалното приемане на декларацията става през февруари 1934 г. от Изпълнителния комитет на Комунистическия интернационал. Така Коминтернът натрапва една фалшива политическа доктрина, която ще доведе до най-съробоносните последици за българите във Вардарска Македония. МПО отрича същността на „македонизма“ и първа открива фронт, срещу неговите

реализатори – проблем, който се изяснява в първия параграф, от третата глава на дисертацията.

Изследвана е и логиката по която, българските патриоти зад океана за пръв път обявяват официално и водят последователно истинска „идейна битка” с управляващите в София, за намаляване ефекта на политиката, наложена от Сталин и Тито по българския национален въпрос. Третият параграф представлява първото изследване в политическата наука, за приноса на българската емиграция в северна Америка при разобличаване на антибългарски геноцид, устроен от управляващите в Атина, спрямо българското население в Егейска Македония. На края се изяснява идейно теоретичния принос на Иван Михайлов в българската национално освободителна идеология, свързан с еволюцията на проекта „Свободна Македония” във варианта - „Македония – Швейцария на Балканите”.

Изводи, които са направени от тази Трета глава могат да бъдат систематизирани по следния начин:

1. Политическата обстановка в отделните балкански държави, след Втората световна война се отличава с важни специфики. Това налага, организираната българска патриотична емиграция в Северна Америка да разработи индивидуални подходи, към политическите процеси, протичащи във всяка една по отделно. С известно предимство, в началото се ползват ситуацията в Югославия. Фактът, че тя е бивша окупирана държава от германците, че ЮКП ръководи национално освободителното движение на сръбския народ, а Й.Б. Тито, след войната се очертава като лидер с европейски авторитет, са факторите, благодарение на които в рамките на една година, МПО формулира и провежда толерантна линия, спрямо случващото се в Югославия. Създаването на НРМ и идеята за изграждане на федерация между България и Югославия в началото се интерпретират, общо взето като положителен знак, с който се поставя началото на процеса, за реално обединение на българите. /Въпреки, че тази политика се реализира в рамките на един нов проект - за Южнославянска федерация, който по същество противоречи на самостоятелната доктрина, разработена вече от ЦК на МПО и защитавана пред миротворците, за създаването на „свободна и независима Македония“ като втора държава, доминирана от българите на Балканите./ В този случай, при конкретиката на вътрешно балканската обстановка в средата на 40-те години, българската патриотична емиграция на практика прави сериозен политически компромис, със собствената си идеология. В неговата основа заляга логиката, че при сложността на международната обстановка, през втората половина на 40-те години „и

по-малкото постижение“ е за предпочитане, пред невъзможността веднага да се пристъпи към обединението на всички българи, от трите провинции на областта Македония, в самостоятелна държавна реалност. Защото гръцкото националистическо правителство изобщо не желае да разговаря по тази проблематика. Затова българската патриотична емиграция в Северна Америка организира мащабна помощна кампания и са изпратени сериозни суми пари, за подпомагане на населението във Вардарска Македония.

2. Елитът на МКП в Скопие отвърща с необуздана, политиканска интерпретация на курса следван от МПО. Междувременно ЮКП започва насилственото създаване на новата „македонска нация“, фабрикува се несъществуващия до тогава „македонски език“, предприети са крути мерки за физическа разправа с онези българи в Повардарието, които оказват съпротива срещу денационализаторската политика на ЮКП в НРМ. В резултат се случва неизбежното: от 1946 година организираната, българска патриотична емиграция в Северна Америка се превръща **в първия и един от най-активните и непримирими фактори в международния живот, противник на неомакедонизма във ФРМ**. Критиката реализирана в това направление по страниците на в. „Македонска трибуна“, както и книгата на Иван Михайлов „Сталин и македонския въпрос“ по същество са първата, организирана и изключително сериозна идейно-теоретична политическа реакция от страна на българи. Именно тя маркира началото на цялостното преосмисляне на новия, безпрецедентен поход, предприет срещу българщината в Македония, под егидата на ЮКП.

3. В средата на 40-те години България е безспорният фаворит на българската патриотична емиграция в Америка. Роля за това играе на първо място ясното българско национално самосъзнание на организираната, патриотична емиграция в тази част на света. Успешният завой, направен от правителството на ОФ, и особено ролята на българската армия за освобождението на Македония, Сърбия, Унгария и Австрия от фашистка окупация, също увеличават надеждите, че официална София ще си извоюва благоприятни позиции, за защита на българските интереси, по време на предстоящите преговори за мир. По тези причини, независимо от негативните оценки, които се дават от американската дипломация, за политиката на ОФ, в продължение на две години патриотичната емиграция оценява процесите в България от максимално толерантни позиции. Организираното българско патриотично движение в Новия свят не дава нито един повод за каквато и да било критика или недоволство от страна на властта в София.

4. Погрешният курс, наложен от БРП/к/ по националния въпрос – и неговото практическо реализиране, особено от средата на 1946 година, изиграват повратна роля в поведението на ЦК на МПО. Решаваща роля за завоя изиграват разгромът на ВМРО в България; насилственото преброяване на населението в Пиринския край и обявяването му за част от някаква несъществуваща „македонска“ нация; пренасянето костите на Гоце Делчев от София в Скопие; разпускането на легалните македонски, културно просветни братства в България и разбира се въвеждането на „македонския език“ и преподаването на „македонската история“ в Пиринския край. След разгрома и на опозицията, през 1947 година, сред патриотичната емиграция в новия свят се утвърждава разбирането, че в БРП/к/ е наложила в София една тоталитарна власт, която извършва безпрецедентно предателство, спрямо трайните интереси на българския народ.

5. За да се ограничи възможността правителството на Георги Димитров да се намесва в духовния живот на емиграцията, през 1947 година, ЦК на МПО организира поредица от църковно-народни конференции. В техния ход е наложено решение, за самоуправление на Българската православна епархия в новия свят, начело с епископ Андрей Велички. В канонично отношение тя продължава да се управлява съгласно устава на Българската Екзархия и да се смята за неразделна част от българското православно, духовно-ценностно единство. Що се отнася обаче, до вземането на конкретните административно – управленски решения, свързани с вътрешния живот на българските православни черкви в САЩ, Канада и Австралия, решението е, те да се самоуправляват. Докато Св. Синод на БПЦ е „под опеката на безбожническата комунистическа власт в София“. **Така погрешната политика на БРП/к/ по националния въпрос през втората половина на 40-те години, реално дава не една, а две непоправими последици: създаден е прецедент, при който едно свое правителство денационализира част от собствения си народ. А за да се самозащити, българската емиграция в новия свят, е принудена да тръгне по нов – самостоятелен път, в еволюцията на своя църковно – духовен живот.**

6. След конфликта, избухнал между Й. В. Сталин и Й. Б. Тито през 1948 година, неблагоприятните последици от грешките по македонския въпрос, в основни линии са коригирани от властта в София. Емиграцията обаче, остава твърдо на своята позиция, че комунистическото правителство на България не може да се третира като надежден партньор, в борбите за защита на българите, останали под чужда власт. Поради това, при условията на започналата Студена война, отношенията между организираната, българска патриотична емиграция в Америка и свободната българска държава се

прекъсват, за определен период от време. Възприетият курс „за самоуправление“ в църковния живот, ще доведе през 60-те години на XX век до откъсване на Българската епархия в Новия свят от БПЦ. Тя най-напред ще премине към диоцеза на Руската емигрантска православна църква, а след това ще се превърне в част от Американската православна църковна организация.

7. По отношение на Гърция, след Втората световна война, българската патриотична емиграция в новия свят, не храни никакви илюзии – дори за миг. Гръцкото монархическо правителствено е реставрирано на власт в Атина с открита, английска военна помощ. Поради това в страната избухва дълбок вътрешно политически конфликт, между властта и левите, опозиционни сили на нацията, които са обединени във фронта ЕАМ. В хода на разигралите се драматични събития, ударът на властта постепенно е насочен с особена жестокост спрямо българското население в Егейска Македония. Основното подозрение в това направление е, че като съставна част на ЕАМ, то постепенно ще възприеме самостоятелен курс на борба, за извоюване на политическа автономия. Това са причините, поради които организираната българска, патриотична емиграция в Америка веднага възприема курс на открита борба, за разобличаване политиката на властта в Атина. Разкрива се мащабът на нанесените погроми върху опозицията; подробно се описва появата на новата, българска емигрантска вълна от Гърция по посока на съседните държави; през юли 1945 година, със специален Меморандум, изпратен до великите сили в Париж, МПО иска наказание на виновните за новия антибългарски геноцид; въпросът е отнесен и до тримата големи – Сталин, Труман и Чърчил по време на срещата им в Потсдам; на остра критика е подложена политиката и на опозиционните сили – ЕАМ и ГКП, които в хода на борбата срещу монархическите сили, открито се противопоставят срещу каквато и да е автономия за българите в Егейска Македония; през лятото на 1946 година МПО провежда мощен дипломатически рейд пред меродавните политически институции във Вашингтон с искане, САЩ да съдействат Егейска Македония да се постави „под протектората на ООН“.

8. Организираната българска патриотично емиграция в Америка отнася българския егейски въпрос пред ООН и там постига наистина голям – реален политически успех. Чрез непосредствени срещи с влиятелни фактори в международната организация, на базата на безспорни факти, МПО успява да убеди международната организация да се организира първата хуманитарна акция на световната общност. Тя има за цел - защитата на българите в Егейска Македония. През 1947 година е формирана

авторитетна Международна анкетна комисия, която в продължение на половин година проучва въпроса за положението на българите в границите на Гърция.

9. На 10 февруари 1947 година е подписан мирния договор с България. Той прокарва окончателните следвоенни граници на Балканите. Поради това процесите, свързани със започващата Студена война са пренесени трайно и в тази част на Европа. Анкетната комисия признава наличието на престъпления, от страна на управляващите в Атина. Процесите свързани с въоръжената борба специално на българите в Егейска Македония, по време на Гражданската война са обяснени обаче и с активната външна подкрепа от страна преди всичко на ЮКП, и в по-малка степен от БКП и Албанската партия на труда. Преценявайки, че Англия и властта в Атина сами не могат да се справят с „българския въпрос“ в Северна Гърция, на 12 март 1947 година в събитията активно се намесват и Съединените щати. Труман отпуска на атинското правителство 400 милиона долара и мощна военна техника с танкове и самолети. Американската намеса променя радикално съотношението на силите в Гърция и борбата на българското население там за автономия в последна сметка е смазана жестоко.

10. При условията на тези коренни изменения в политиката на американското правителство, възможността на организираната българска патриотична емиграция в Северна Америка, да провежда своя самостоятелен курс, на активна подкрепа на борещото се българско население е сведена до нула. Освен това става ясно, че политиката на балканските комунистически партии, по принцип не предвижда каквато и да е възможност за създаването на една свободна и независима Македония, като „втора държава на българите на Балканите“. Всичко това налага българската патриотична емиграция в Америка в края на 40-те години, сама да преустанови, активната си самостоятелна политика, в подкрепа на борещите се българи в Македония. Впоследствие обаче, въпреки драмата на условията създадени от Студената война – включително и ограниченията наложени на МПО, българската патриотична емиграция в Америка никога не се отрича от правилността на собствения си политически курс, реализиран от средата до края на 40-те години на XX век.

В заключението на труда са обобщени основните научни постижения реализирани от автора, с които се обогатява информационния ресурс на съвременната политическа наука в България. Те могат да се използват като необорима аргументация, при защитата на българските национални интереси – днес и в перспектива.

САМООЦЕНКА НА НАУЧНИТЕ ПРИНОСИ

Сред научните приноси на дисертацията могат да се обособят следните:

1. В хода на настоящото научно изследване бяха открити, систематизирани /някои и преведени от английски на български език/, огромно количество нови, неизвестни до сега и поради това неизползвани политически документи. По този начин се обогати първоизточниковата база, за цялостния анализ на българския политически процес, от втората половина на 40-те години на XX век.

2. Въз основа на сведенията почерпени от изворите, се възстанови картината, свързана с идейно политическата ориентация и състоянието на българската диаспора в Северна Америка, след Втората световна война. Доказа се, че левичарските групи /БСРС и Българо-македонският народен фронт/ или не се интересуват от развитието на българския национален въпрос, или одобряват погрешната политика, на балканските комунистически партии за създаване на „македонска нация“, на антибългарска основа. Поради това тези структури не дават принос в усилията да се търси справедливо решение на българския национално обединителен проблем. На практика те разрушават вътрешното единство на пробългарското родолюбиво лоби съществувало до края на Първата световна война в Северна Америка.

3. За първи път в политическата и историческата наука се установи наличието и се реставрира изцяло идеологията и практическата дейност на АБДЛ. Фактите доказват, че тази българска, патриотична емигрантска организация, след Втората световна война настоява за цялостно справедливо разрешаване на българския национален проблем, чрез връщането и на Западна Тракия в границите на Третата българска държава. Поради това, тя се оценява от автора на дисертацията като „фактор традиционалист“ по българската национално обединителна тематика.

4. Важен научен принос на труда е разкритата роля на МПО за доразвитие и публична защита, по време на Парижката мирна конференция на искането, българският национално обединителен проблем да се разреши по формулата „свободна и независима Македония“. По отношение на този общобългарски политически проект, МПО прави няколко важни приноса: организацията пренебрегва всички дотогавашни съображения, които са пречели на ЦК да защитава системно и публично разглеждания проект, при условията на американската демокрация; при обосноваване на логиката за възможността

да се създаде свободна и независима Македония, МПО използва фактология почерпена от източници, създадени в Съединените щати, които не са били познати и не са използвани по-рано от авторите писали, в свободна България, по темата „свободна и независима Македония“; от значение е също и фактът, че по време на Втората световна война и след нея, МПО не само разпространява проекта за създаване на „Свободна и независима Македония“ като един политически лозунг, а започва пряк и много активен практически диалог с великите сили, за неговото превръщане в реалност. Нещо което не се отдава на ВМРО, поради разгромите на организацията от 1944 и 1946 година.

5. За пръв път на широка фактологична основа са изследвани и обяснени, конкретните политики, които МПО реализира при наличието на различните обстановки съществуващи в Югославия, България и Гърция, във връзка с динамично развиващия се тогава български национално обединителен проблем на Балканите. Така се установи, че българската патриотична емиграция в Новия свят на практика първа отрича изцяло македонисткия курс на балканските комунистически партии, реализиран тогава изцяло на антибългарска основа. Именно емиграцията поставя началото на принципната борба за разобличаване на неомакедонизма и като идеология, и като реална политическа практика. По този начин се доказва съществуването на един реален, но малко познат „западен български патриотичен фронт“. Неговата дейност до сега или се е игнорирало напълно, или не се е познавала достатъчно добре. Информационният ресурс на тази дисертация обаче позволява, истината за българската съдба в Македония да се защитава – днес и перспектива, с още по-сериозни аргументи. Защото оценките и политиката на МПО в подкрепа на българщината са разработени и реализирани напълно самостоятелно. От 8000 километра дистанция, без каквото и да е въздействие от страна на официалната власт на ОФ в София. Нещо повече – в противоречие с капитулантския курс, възприето по това време от БРП/к/. Следователно политиката на българското патриотично движение зад океана е обективно вярна и полезна за България и Българите. И днес, и в бъдеще.

ПУБЛИКАЦИИ ПО ТЕМАТА НА ДИСЕРТАЦИЯТА

Лафчиева, Милена. Политиката на българската патриотична емиграция в Америка за защита на българското население в Егейска Македония по време на гражданската война в Гърция през 1944г. В: Сборник с доклади от Годишна научна конференция „БЪЛГАРИЯ: 140 години модерна българска държавност“, Изд.: ИК - УНСС, С., 2018, с.157-168

Лафчиева, Милена. Създаване на македонската патриотична емиграция в САЩ, Канада и Австралия В: Сборник с доклади от международна научна конференция „Сигурност и икономика в несигурния свят - дилеми и предизвикателства“. Изд. ИК - ВУСИ – Пловдив, С., 2018, с.223-230